

**DOBA FAKULTETA
ZA UPORABNE POSLOVNE IN DRUŽBENE
ŠTUDIJE MARIBOR**

**BOLONJSKI PROCES IN KADRI V PRIPRAVI
(diplomsko delo)**

Tjaž Perger

Maribor, 2010

Mentor: mag. Anton Mihelič

Lektorica: Danica Perger, prof. slov.

Prevod v tuji jezik: Neva Pilih, prof. ang.

POVZETEK IN KLJUČNE BESEDE

Od leta 1999 poteka v okviru bolonjskega procesa usklajevanje na področju visokošolskih reform s ciljem doseči večjo stopnjo primerljivosti in združljivosti visokošolskih sistemov, večjo mobilnost študentov, raziskovalcev in učiteljev ter zagotoviti zaposljivost diplomantov.

Vsak dan se ustvarjajo nova znanja. Zlasti v zadnjih desetletjih se je vedenje na različnih področjih močno razširilo in napredek je čedalje hitrejši. Tudi način študija se je moral prilagoditi tem spremembam.

V diplomski nalogi se bom usmeril na bolonjski proces, k njegovim prednostim ter pomanjkljivostim, in na pripravljenost kadrov nanj v Sloveniji. To temo sem si izbral, ker je bolonjski sistem zelo spremenil način študija v Sloveniji in pri marsikom se poraja vprašanje, če je tak sistem sploh smiseln.

Opisal bom tudi nekaterim še nepoznano novost - prilogo k diplomi, predvsem podatke, ki jih vsebuje, in katere prednosti prinaša.

Proučil sem tudi, ali je kader v Sloveniji dovolj strokovno pripravljen na takšen način študija ali pa se nanj šele navaja.

Raziskave te teme se bom lotil z anketo in si tako pridobil mnenja različnih subjektov, kaj menijo o takem načinu izobraževanja; ali je primeren za tako majhno državo, kot je Slovenija, in kakšne posledice lahko prinese vključevanje v takšen način šolstva.

Ključne besede: bolonjski sistem, kadri, izobraževanje, smiselnost, potreba, šolstvo, visoko šolstvo ...

ABSTRACT AND KEY WORDS

Since 1999 there has been a process of reconciliation within the Bologna system of educating in higher vocational education in progress with a purpose to compare the compatibility of higher education systems, mobility of students, researchers, teachers and to assure that graduates will be able to be employed later.

In the last decades knowledge in different fields spread quickly and the progress is faster and faster. Therefore the system of education had to change and adjust as well.

In my diploma I was focused on the process in Bologna system of higher education, its advantages and disadvantages and I tried to find out how the staff is prepared for it in Slovenia. The reason to choose that topic was a question asked by many: Is the Bologna system reasonable as it changed the way of educating a great deal?

I also described a so far unknown addition to a diploma work with all information needed and all its advantages.

I was also interested in how well the staff is professionally prepared for the changes the Bologna system brings or are they still in the process of getting used to it.

I have done the research on the subject by getting opinion of the people taking part in it with a questionnaire to find out if such a system is reasonable for a small country like Slovenia and what the consequences of the new system of higher education will be.

Key words: Bologna system, staff, education, reasonableness, need, educational system, higher education ...

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorju in predavatelju visoke poslovne šole DOBE Maribor, mag. Antonu Miheliču, za strokovno pomoč pri izdelavi moje diplomske naloge z naslovom **Bolonjski proces in kadri v pripravi.**

Hvala tudi staršem in prijateljem, ki so mi pomagali na poti do diplome.

KAZALO VSEBINE:

1 UVOD.....	8
1.1 <i>Opredelitev področja in opis problema.....</i>	8
1.2 <i>Namen, cilji in osnovne trditve</i>	8
1.2.1 <i>Namen.....</i>	8
1.2.2 <i>Cilji</i>	8
1.2.3 <i>Osnovne trditve</i>	9
1.3 <i>Predpostavke in omejitve.....</i>	9
1.4 <i>Predvidene metode dela.....</i>	9
2 OPIS BOLONJSKEGA PROCESA.....	10
2.1 <i>Bolonjski proces v tujini</i>	12
3 PREDNOSTI BOLONJSKEGA PROCESA	15
3.1 <i>Prednosti glede na način študija brez bolonjskega procesa</i>	16
3.2 <i>Potreba po bolonjsko izobraženem kadru in zaposlitvene možnosti v Sloveniji</i>	17
3.3 <i>Zakaj se je bolonjski sistem sploh uveljavil.....</i>	20
4 SLABOSTI BOLONJSKEGA PROCESA	23
4.1 <i>Bolonjski sistem in razvrednotenje študija.....</i>	27
4.2 <i>Ali je bolonjski proces potreben?.....</i>	28
5 VPLIV BOLONJSKEGA PROCESA NA ŠOLSTVO.....	30
5.1 <i>Primerjava bolonjskega procesa med našo in tujimi državami.....</i>	31
6 PRIPRAVLJENOST KADRA NA BOLONJSKI PROCES.....	33
6.1 <i>Znanja, ki jih mora imeti kader.....</i>	34
7 PREVERJANJE MNENJ ŠTUDENTOV O BOLONJSKEM PROCESU Z ANKETO.....	36
7.1 <i>Problem, namen in cilji raziskave.....</i>	36
7.2 <i>Populacija in vzorec.....</i>	36
7.3 <i>Metode in tehnike</i>	36
7.4 <i>Delovne hipoteze</i>	36

8 INTERPRETACIJA REZULTATOV ANKETE.....	38
8.1 Testiranje hipotez.....	50
9 ZAKLJUČKI IN UGOTOVITVE.....	51
10 LITERATURA IN VIRI	53
11 PRILOGE	57
11.1 Anketa.....	57

KAZALO GRAFOV:

Graf 1: Mnenja o novostih bolonjskega procesa.....	38
Graf 2: Mnenja o načinu študija.....	39
Graf 3: Bolonjski proces pri nas in v tujini.....	41
Graf 4: Bolonjski proces (prednost ali slabost).....	42
Graf 5: Potreba bolonjsko izobraženega kadra.....	43
Graf 6: Možnosti bolonjsko izobraženega kadra.....	44
Graf 7: Razvrednotenje študija.....	46
Graf 8: Potrebnost bolonjskega procesa.....	47
Graf 9: Pripravljenost kadra na bolonjski proces.....	48

KAZALO SLIK:

Slika 1: Opis ravni izobrazbe po novi klasifikaciji.....	12
--	----

KRAJŠAVE

UNESCO - United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

CEPES - Peruvian Center for Social Studies (Centro Peruano de Estudios Sociales)

BP – bolonjski proces

ENQA - the European Association for Quality Assurance in Higher Education

EUA- združenje evropskih univerz

EVP – evropski visokošolski prostor

BD – bolonjska deklaracija

1 UVOD

1.1 Opredelitev področja in opis problema

Področje raziskovanja v moji nalogi je bolonjski proces in vpliv bolonjskega procesa na slovensko šolstvo kakor tudi pripravljenost kadra na ta proces.

Problem raziskovanja je, ali je slovensko šolstvo pripravljeno na bolonjski proces, ga sploh potrebujemo, potrebuje Slovenija takšno število bolonjskih magistrstov in kam s tolikšnim številom izobražencev.

1.2 Namen, cilji in osnovne trditve

1.2.1 Namen

V diplomski nalogi bom izpostavil prednosti in slabosti bolonjskega procesa ter pripravljenost kadra na ta proces. Posebej bom predstavil, kakšen pomen ima bolonjski sistem za slovensko šolstvo in ali je smiselno, da ga imamo.

Svoje področje raziskave bom podprl z analizo ankete, ki sem jo opravil med študenti DOBE in mariborske filozofske fakultete.

1.2.2 Cilji

Cilji diplomske naloge so:

- ugotoviti prednosti bolonjskega sistema glede na prejšnji sistem, kakor tudi pomanjkljivosti,
- ugotoviti, ali je pri nas kader dovolj dobro pripravljen na bolonjski proces,
- ugotoviti, ali bolonjski proces omogoča večjo zaposljivost študentov,
- ugotoviti, ali je bolonjski proces za našo malo državo dober/slab, zlasti s finančnega vidika.

1.2.3 Osnovne trditve

1. hipoteza: Bolonjski sistem, ki je rezultat prizadevanj držav Evropske unije, za lažji prenos znanja med državami, prinaša novosti, vendar pa tudi slabosti, predvsem zato, ker se še pri nas komaj uvaja.

2. hipoteza: Kader mora biti na bolonjski proces zelo dobro pripravljen, da ga lahko izvaja. V Sloveniji kader še ni maksimalno pripravljen.

3. hipoteza: Bolonjsko izobražen kader ne bo imel večjih možnosti za zaposlitev od tistega, ki je študiral po prejšnjem sistemu.

1.3 Predpostavke in omejitve

Pri raziskavi se bom omejil na prednosti in pomanjkljivosti, ki jih prinaša bolonjski sistem; ali je sploh smiselno, da ga imamo, in ali je pripravljenost kadra v naši državi dovolj velika in kako je z možnostjo zaposlitve tistih, ki študirajo po novem sistemu.

1.4 Predvidene metode dela

Predvidene metode dela:

- študij literature,
- deskripcija,
- anketa.

2 OPIS BOLONJSKEGA PROCESA

»Bolonjski proces lahko na hitro in posplošeno označimo kot skupno prizadevanje evropskih držav, nekaterih vladnih in nevladnih mednarodnih organizacij za izobraževanje, akademskih ustanov in študentskih organizacij za koordinirano sodelovanje in poenotenje pogledov pri reševanju izzivov in odprtih vprašanj o ključnih konceptih, strategijah in razvojnih politikah visokega šolstva v razmerah, ki jih zaznamujejo evropske integracije«. (Zgaga, 2004, str. 25)

Bolonjski proces je vsekakor obsežna reformna strategija, ki poleg instrumentov za primerljivost in združljivost evropskih visokošolskih sistemov ponuja systemske rešitve za modernizacijo visokega šolstva. Prav zato meni veliko strokovnjakov, da je Evropa bila in je najboljša destinacija za izvedbo in izbiro bolonjskega procesa in študija.

Bolonjski proces nosi ime po bolonjski deklaraciji in je postopek usklajevanja visokošolskih študijskih procesov in harmonizacije akademskih nazivov v Evropi. Cilji bolonjskega procesa so bili opredeljeni v bolonjski deklaraciji, ki jo je leta 1999 v italijanskem mestu Bologni podpisalo 29 ministrov za šolstvo iz evropskih držav. Srečanju v Bologni so nato sledila različna srečanja na ministrski ravni.

Bolonjski proces se je začel, ko so Svet Evrope, UNESCO in CEPES skupaj izdali Lizbonsko konvencijo o priznavanju akademskih kvalifikacij kot delu tega procesa, kar je ratificirala večina držav podpisnic bolonjskega procesa.

Z dokumentom so postavili smernice razvoja evropskega visokošolskega prostora. Bolonjski proces naj bi se v državah podpisnicah (in drugih kasneje pridruženih državah) implementiral do leta 2010, stari programi pa bi naj prenehali delovati dokončno do leta 2015.

- Na svoji spletni strani, objavlja Wikipedia (Wikipedia 2010) podatke o bolonjskem procesu.
- Na svoji spletni strani, objavlja ŠOU Ljubljana (Bolonjski proces v Evropi 2010) podatke o sprejemu bolonje.

Tako bo bolonjski proces pospeševal mobilnost študentov, akademskega in administrativnega osebja. Bolonjski proces poteka na treh stopnjah in za vsako stopnjo

so določene njene značilnosti, kvalifikacije, ki si jih posameznik pridobi, in število tako imenovanih kreditnih točk za vsako stopnjo. Za 1. bolonjsko stopnjo predvideva 3 ali 4-letne programe, ki obsegajo od 180 do 240 kreditnih točk (ECTS - 1 kreditna točka naj bi pomenila 25 do 30 ur obremenitve študenta). Posamezni letnik študijskega programa obsega 60 kreditnih točk. Za 2. bolonjsko stopnjo predvideva eno ali 2-letne programe, odvisno od trajanja ustreznega programa 1. stopnje, tako da 1. in 2. stopnja obsegata skupaj 5 let. Vsak diplomant, ki diplomira na podlagi bolonjskega procesa, tudi dobi **prilogo** k diplomi, ki vsebuje:

- informacijo o diplomantu,
 - informacijo o visokošolski izobrazbi,
 - informacijo o stopnji izobrazbe,
 - informacijo o študiju in uspešnosti diplomanta,
 - informacijo o možnostih za nadaljevanje študija in
 - zaposlovanja,
 - dodatne informacije,
 - podpis pooblaščenih oseb in pečat,
 - informacijo o visokošolskem sistemu v Republiki Sloveniji.
-
- Na svoji spletni strani, objavlja CVZU Posavje (CVZU Posavje 2010) informacije o bolonjskem procesu.
 - Na svoji spletni strani, objavlja Študentska informativna stran (Študent info. 2010) informacije o bolonjskem procesu.
 - Na svoji spletni strani, objavlja Organizacija (mapa/skupina_doc 2010) informacije o bolonjskem procesu.

Nekatere fakultete dovoljujejo vpis v 2. letnik strokovnega magisterija, to pa takrat, kadar so študenti udeleženi univerzitetnega izobraževanja in imajo tako določene prednosti.

Bolonjski proces v Sloveniji deluje enotno, kar pomeni, da so merila o visokošolskem študiju enotna za vse univerze v Sloveniji kakor tudi za vse samostojne visokošolske zavode, saj so bila ta merila sprejeta zakonsko in ne smejo biti kršena.

Po novem sistemu se stopnja izobrazbe deli tako:

RAVNI IZOBRAZBE PO NOVI KLASIFIKACIJI		
6. raven	podraven 6/1	višješolska izobrazba
		višja strokovna izobrazba
	podraven 6/2	specializacija po višješolski izobrazbi
		visokošolska strokovna izobrazba (stari program)
7. raven		1. bolonjska stopnja (visokošolska strokovna in univerzitetna)
7. raven		specializacija po visokošolski strokovni izobrazbi (stari program)
		univerzitetna izobrazba (stari program)
		2. bolonjska stopnja (novi magisterij)
8. raven	podraven 8/1	specializacija po univerzitetni izobrazbi (stari program)
		magistrska izobrazba (stari program)
	podraven 8/2	doktorska izobrazba (stari program)
		3. bolonjska stopnja

Vir: Surs

Slika 1: Opis ravni izobrazbe po novi klasifikaciji

Na svoji spletni strani, objavlja Joker-menjalnik (joker-menjalnik, 2006) podatke o novostih bolonje.

Leta 2010 bosta celo potekali srečanja na Dunaju in v Budimpešti, kjer bodo ocenjevali evropsko visokošolsko reformo. Kako je potekala konferenca in kako so ocenili visokošolski bolonjski program - to bodo komentirali ministri. Vsekakor bo to srečanje predvsem politični in manj akademski diskurz. Vprašanje je tudi, ali bo sprožena tudi razprava o tem, zakaj se peščica držav spogleduje z idejo o opustitvi bolonjskih programov. (Snežič, 2010)

2.1 Bolonjski proces v tujini

Čeprav mislimo, da je bolonjski proces v tujini brezhiben, lahko iz članka razberemo, da ni tako, saj je prišlo do večjega števila komplikacij. Avtor članka Štrbac pravi:

»In čeprav predstavniki slovenskih študentov – eni bolj, drugi manj – s kritiko na račun visokošolskega sistema ne skoparijo, še niso posegli po ukrepih nemških in hrvaških

študentov, ki so svoje nezadovoljstvo pred kratkim izrazili tako, da so stopili na ulice – prvi z zahtevo po odpravi bolonjskega sistema, drugi z željo, da bi se povečala sredstva za visokošolsko izobraževanje. Pa možnost, da bi slovenski študenti preplavili ulice, vendarle obstaja«.

Predsednica odbora Študentske organizacije Slovenije za visoko šolstvo je za MMC pojasnila, da tudi ŠOS, tako kot nemški študentje, opaža določene napake v izvajanju bolonjskega procesa, ki (tudi zaradi finančne podhranjenosti) študentom onemogoča kakovosten študij. Kot je navedla, do tega prihaja zato, ker je število študentov na visokošolskega učitelja preveliko, kar onemogoča interaktivno delo v skupinah. *»Prav tako imajo študenti ponekod nakopičene številne obveznosti, za katere jim zmanjkuje časa, in njihovi izdelki tako postajajo vse manj kakovostni, čemur botruje tudi občutek, da se premalo naučijo,«* je poudarila. **(Štrbac, 2010, str. 1)**

» Da z bolonjo ni vse tako, kot bi moralo biti, so s transparenti in vzkliki sporočili dunajski študenti. In zanimivo - popravljajo jo tam, kjer imajo z njo najmanj težav«. **(Snežič, 2010, str. 4)**

Tako se pojavi vprašanje: če že v tujini ni vse tako, kot mora biti, kako je potem pri nas. V Avstriji, na primer, študentje že peti mesec opozarjajo na napake bolonjskega procesa!

»V številnih državah so že naredili oceno bolonjskega procesa. Takšna država je tudi Nizozemska, kjer bilo ugotovljeno, da je uspešna, vendar želijo kljub temu izboljšati akreditacijo sistema«. **(Snežič, 2010, str. 10)**

Hrvaški študentje so npr. zahtevali izobraževanje brez šolnin. Nemški študentje pa so na protestih zahtevali izboljšanje visokošolskega sistema, zato so po ulicah hodili z napisi, kot so: "Vlaganje v izobraževanje - donos zagotovljen" in "Rešite šolstvo, ne le banke". Pozvali so k opustitvi bolonjskega sistema; opozarjali na to, da se na univerzah ničesar ne naučijo, da ni denarja za knjige in da pogosto primanjkuje učiteljev in drugih pedagogov. Kaj se je zgodilo z nekdanj tako obetavnim nemškim šolskim sistemom, ki je sicer organizacijsko zelo razvejan, ne ve nihče.

To so samo nekatera mnenja in majhen vpogled, kako poteka bolonjski proces v tujini. V Sloveniji menimo, da so v tujini s takšnim načinom študija zadovoljni, saj se bolonjski proces pri njih uveljavlja že dalj časa kot pri nas in so tako študentje kakor izobraževalni kader navajeni in strokovno boljše podkovani, kot pa so pri nas. Lahko pa vseeno opazimo, da ni tako, saj so tudi v tujini nezadovoljni z izvajanjem in načinom poteka bolonjskega procesa.

»V nekaterih državah, kot je npr. Madžarska, ni kakih posebnih omejitev za tuje študente. Sprejemni pogoji so enaki kot za domače študente«. (Žvokelj, 1993, str. 90)

V bolonjskem procesu pa je vsekakor težava, ki se pojavlja v različnih državah – ker je bolonjski sistem sedaj uveden v vseh državah evropske unije, lahko nastanejo težave s priznavanjem izobraževanja. To pomeni, da lahko sicer delaš magisterij po starem sistemu, če ta možnost obstaja, vendar je vprašanje, ali ti ga bodo priznali. Vprašati se moraš torej, ali je sploh smiselno delati magisterij po starem sistemu, če boš potem na istem kot si sedaj, torej z isto stopnjo izobrazbe.

Na svoji spletni strani objavlja Študentska svetovalnica (Študentska svetovalnica, 2009) podatke o bolonji.

Moramo vedeti, da je bolonjski študij odvisen prav od kakovosti tega procesa in kakovost mora biti na prvem mestu, vendar je zaradi množičnosti študentov to težko izvedljivo.

3 PREDNOSTI BOLONJSKEGA PROCESA

Ena izmed glavnih prednosti dvostopenjskega bolonjskega študija je, da lahko študent po prvi stopnji izstopi in se zaposli, lahko pa tudi zamenja strokovno disciplino.

Bolonjski proces ima nekaj prednosti pred prejšnjim načinom študija, vendar ima tudi pomanjkljivosti.

Poglavitna prednost bolonjskega procesa je, da ima vsak študent po končanem študiju (po petih letih študija oziroma 3 + 2) pridobljen strokovni naziv magister/magistrice za imenom. Sicer takšen naziv ni tako pomemben kot znanstveni, vendar pa da določeno veljavo. Še eno prednost ima glede na univerzitetni študij, da lahko univerzitetni študenti s samo enim dodatnim letom študija z bolonjskim sistemom dosežejo naziv strokovni magister. Možen je tudi študij 3. bolonjske stopnje oz. nekakšne vrste bolonjski doktorat.

Veliko strokovnjakov meni, da bodo prave vrednosti bolonjskega procesa opazne v prihodnosti, vprašanje pa je, če jih bodo znali študentje izkoristiti.

Nekatere prednosti, ki so se izoblikovale v načinu študija:

- 3 + 2 sistem (**prva** bolonjska stopnja traja tri leta, sledi ji dvoletna **druga** stopnja) ali
- 4 + 1 sistem (štiri leta prve stopnje, ki se nadaljuje z enim letom druge diplomske stopnje),
- **tretja** diplomska stopnja bo namenjena doktorskem študiju, ki bo trajal tri leta.

Velika prednost bolonjskega procesa je, da pospešuje mobilnost tako, da se za učinkovito uresničevanje prostega gibanja odpravljajo ovire predvsem pri:

- dostopu do tujih možnosti za usposabljanje ter s tem povezanimi storitvami, kadar gre za študente,
- priznavanje in vrednotenje obdobij raziskovanja, poučevanje in usposabljanje v Evropi, kadar gre za učitelje, raziskovalce in administrativno osebje, ne da bi

vnaprej določali njihove zakonite pravice, primerljivost študija po vsej Evropi, univerzalno priznavanje doseženih nazivov ...

Na svoji spletni strani, objavlja Ministrstvo za šolstvo (Ministrstvo za šolstvo, 1999) podatke o skupni bolonjski deklaraciji.

Vsekakor pa je velika prednost bolonjskega procesa, da lahko visokošolski zavodi z drugimi slovenskimi in tujimi visokošolskimi zavodi tvorijo in izvajajo skupne študijske programe. To pomeni, da študent lahko v okviru enega študijskega programa študira na različnih visokošolskih zavodih ter ob koncu študija pridobi eno, skupno diplomo.

3.1 Prednosti glede na način študija brez bolonjskega procesa

Največja prednost bolonjskega procesa je skrajšanje študijske dobe, vendar se v tem skriva tudi velika pomanjkljivost, saj bo potrebno za pridobitev iste stopnje izobrazbe namesto štiri študirati pet let.

Velika prednost prejšnjega načina študija pred zdajšnjim je v nazivih in stopnjah izobrazbe. Na primer magistrski študij: stari magisteriji so znanstveni magisteriji in se razlikujejo od novih po zahtevnosti in trajanju oz. kreditnih točkah, ki jih pridobiš med študijem. Stari magistri so imeli 8. stopnjo izobrazbe, novi pa imajo 7. stopnjo; pri znanstvenem magisteriju je naziv mag. pred imenom, pri strokovnem pa za imenom. Bolonjski magisterij je v bistvu 2. stopnja bolonjskega sistema in na koncu imaš 7. stopnjo izobrazbe, kar je izenačeno z zdajšnjim še univerzitetnim študijem, kar pa nima smisla, saj bi naziv magister moral študentom prinesiti višjo stopnjo izobrazbe.

Novi študij magisterija lahko traja eno ali dve leti, odvisno od let dodiplomskega študija. Če dodiplomski študij traja 3 leta, potem magisterij traja 2 leti. Če pa dodiplomski študij traja 4 leta, pa magisterij traja le eno leto. Vsak se pa lahko odloči tudi za doktorski študij, ki traja 3 leta.

To so samo nekatere spremembe, zaradi katerih je bil prejšnji način študija dosti boljši in bolj ugleden kot pa sedaj.

3.2 Potreba po bolonjsko izobraženem kadru in zaposlitvene možnosti v Sloveniji

Na eni strani je v Sloveniji velik problem prenizka izobrazbena in kvalifikacijska raven. Po kakovosti delovne sile, merjene z izobrazbeno strukturo prebivalstva, Slovenija zaostaja za razvitejšimi evropskimi državami.

Zlasti zaostaja v deležu aktivnega prebivalstva z več kot srednjo izobrazbo, saj je z 18 odstotki daleč pod večino evropskih držav, kjer ta znaša nad eno četrtrino. Izobrazbena raven se izboljšuje, vendar predvsem na račun mlajših generacij, ki nadaljujejo šolanje na terciarni stopnji. Problematična pa ostaja nizka izobrazbena struktura starejših oseb, zaradi česar postajajo le ti nekonkurenčni na trgu dela. To je glavna ovira, da Slovenija še ni na znanju temelječa družba.

Na svoji spletni strani, objavlja Slovenija jutri (Slovenija jutri, 2010) podatke o izobraženem kadru.

Visoko šolstvo je daleč največji razvoj doživelo v prejšnjem stoletju, še posebej pa v začetku stoletja in ponovno okoli šestdesetih let, ko je spremenjena gospodarska paradigma zahtevala vedno bolj izobražen kader. Delež aktivnega prebivalstva s končano visokošolsko izobrazbo se je v najbolj razvitih državah tako povečal z enega odstotka na 25 in več.

Pomembne spremembe pri razvoju visokega šolstva v tem obdobju je na primeru evropskih držav mogoče zaznati tudi v načinu ponujanja in financiranja visokošolskega študijskega procesa.

Na svoji spletni strani, objavlja ŠOU-Lj. (ŠOU-Lj., 2010) podatke o visokem šolstvu.

Na primer: pedagoška fakulteta je imela težave, kateri sistem uvesti (ali uvesti 5+0, 4+1 ali 3+2), saj je za pedagoški poklic potrebno določeno znanje, ki pa ga z različnimi

moduli ne bi dosegli oz. ne bi bilo enako sedanjemu znanju, npr. modul 4+1. To bi pomenilo, da bi absolvent dobil licenco za učiteljski poklic že po dokončani 1. stopnji študija. Takšen program bi bil krajši od obstoječega (4 leta + absolventski staž) in bi tako za opravljanje učiteljskega poklica predpisoval nižjo stopnjo izobrazbe, saj bi zdaj bila dovolj 2. bolonjska stopnja, ki bi se izenačila s prejšnjim univerzitetnim programom. Iz vidika doseženih standardov v Sloveniji bi to pomenilo nazadovanje učiteljskega izobraževanja.

Drugi dve varianti pa temeljita na predpostavki, da lahko učitelj dobi licenco za izobraževanja po opravljeni 2. stopnji študija. Slabost drugih dveh variant pa je, da preprosto ni razvidno, v čem se razlikujeta od petletnega študija, saj tako kratka magistrska stopnja ne omogoča zaokrožene in celovite specializacije.

Tako menijo, da je najbolj učinkovit model 3+2, saj po zaključku 1. stopnje študent pridobi diplomu, ki mu omogoči zaposlovanje, vendar ne v učiteljskem poklicu, lahko pa študij nadaljuje na 2. stopnji, ki je glede na prejšnji sistem neke vrste specializacija. **(Dr. Kolenc-Kolnik et al², 2007)**

Enostavnega odgovora na vprašanje o vplivu bolonjske deklaracije na zaposlitev ni. Bolonjski sistem oziroma programi novega bolonjskega sistema velikokrat drobijo študij, kar pripelje do različnih nazivov oziroma kar do poplave različnih nazivov, ki jih diplomant dobi po koncu študija. Vprašanje pri tem je, ali bodo vsi ti nazivi tudi zaposljivi v praksi. »Kadar neki študij poskuša ponuditi interdisciplinarno usmerjen profil diplomanta, ki ga praksa potrebuje, je to lahko prednost za nove diplomante, kadar pa gre za tradicionalne poklice, pa je morda tukaj v prvi vrsti prisotno vprašanje, ali je smiselno spreminjati že obstoječe programe in ali jih je smiselno omejevati z manjšim številom ur,« je povedal dekan mariborske Pravne fakultete **Rajko Knez**. Tudi **Irena Vodopivec**, izvršna direktorica za kadre in izobraževanje v Gorenju, se strinja, da je težko že zdaj dati trdno oceno. »Marsikaj nas bodo naučile izkušnje. Vsekakor pa bomo morali delodajalci znati bistveno bolj natančno presojati znanje, usposobljenost mladih diplomantov, njihovo študijsko pot in kakovost šol, s katerih bodo prišli. Diploma bo sama po sebi imeli manjšo težo.« **(Knez, Vodopivec, 2008)**

To je samo eden izmed primerov, kakšne spremembe je prinesel bolonjski proces v načinu študija in pridobivanja izobrazbe. Pri tako zakompliciranih načinih bi posameznik mislil, da se bolonjsko izobraženi kader sploh ne potrebuje, saj je prejšnji način bil enostavnejši in so bile meje študija točno določene, z bolonjskim procesom pa se vse še nekako lovi in ni določenih točnih pristojnosti študija, veliko pa se je tudi spremenilo.

Vendar se bolonjski način izobraževanja mora uveljaviti, če hočemo biti v stiku z Evropo, čeprav se ob tem postavi pomembno vprašanje: KAM S KADROM, KI SE IZOBRAŽUJE NA PODLAGI BOLONJSKEGA PROCESA? Vedeti moramo, da je Slovenija mala in takšnega števila intelektualcev ne potrebuje, potrebuje bolj fizično moč delavcev. In tako, kot se je že dogajalo, se bo še bolj, da bodo izobraženci odhajali v tujino, saj jih naša država ne zna zadržati. Edin način, katerega bi lahko uveljavili, je, da bi študij omejili in samo tistim, ki so intelektualno sposobni, omogočili študirati naprej in tako tudi pridobiti uspešno prihodnost. Vendar o tem ne odločam jaz in ne ostali posamezniki, ampak država, vlada ... fakultete, ki pa v veliki meri gledajo samo na kapital.

Avtor članka pravi:« Slovenija mora povečati stopnjo zaposlenosti in razširiti delež zaposlenosti starejših. Konkurenčnost slovenskega gospodarstva je odvisna od kakovosti delovne sile. Zato potrebujemo reformo izobraževalnih programov in povečanje učinkovitosti študija ter stalno dousposabljanje zaposlenih. Država bo spodbujala podjetja, da bodo izboljšala izobrazbeno strukturo zaposlenih, povečala uporabo inovativnega znanja ter zaposlovala tudi težje zaposljive« ...

Na svoji spletni strani, objavlja Slovenija jutri (Slovenija jutri, 2010) podatke o zaposlenosti.

Moramo pa vedeti, da so najboljše pokrite potrebe po delavcih s štiriletno srednjo izobrazbo ter po tistih brez poklicne izobrazbe. Najslabše pa so pokrite potrebe po delavcih z nižjo poklicno ter z več kot srednjo izobrazbo. Tako ima dandanes izobražen kader že probleme pri iskanju zaposlitve.

Veliko strokovnjakov pravi, da smo z bolonjskim procesom konkurenčni Evropi in da je zaposljivost diplomantov velika v Sloveniji kakor tudi izven države, vendar je realnost drugačna, saj dandanes zelo težko dobi zaposlitev nekdo, čeprav je izobražen, posebej še zdaj, ko je bolonjski proces uveljavljen in je vedno več izobraženega kadra.

Pravijo, da glede na pridobljena strokovna znanja, ki jih študentje pridobijo že med študijem, imajo možnosti neposredne zaposlitve tudi v negospodarskem sektorju, državni upravi in različnih nepridobitnih institucijah v javnem sektorju za opravljanje ekonomskih in poslovnih opravil, vendar je na delovna mesta v takšne sektorje zelo težko priti - včasih je tudi preko poznanstev skorajda nemogoče.

Na svoji spletni strani, objavlja EPF Maribor (EPF Maribor, 2010) podatke o pridobivanju strokovnega znanja.

Vseeno je nekako največja prednost zaposlitve bolonjskega diplomanta njegovo znanje. Diplomanti bolonjskega sistema naj bi imeli bolj sveža in predvsem veliko bolj uporabna znanja iz širšega spektra področij.

Na svoji spletni strani, objavlja Poslovni svet.si (Poslovni svet.si, 2009) podatke glede načina bolonjskega študija.

Nasploh je tako, da se dandanes težko pridobi zaposlitev, če imaš bolonjsko izobrazbo, saj ni toliko prostih mest za izobražen kader. Posebno zdaj, ko se po končanem 3-letnem študiju še odločajo za študij magisterija. Tak način je postavil še posebej visoka merila izobraženosti in ker pri nas skoraj ni omejitev pri študiju, se lahko pojavi preveč izobraženega kadra, kar je tudi problem za kasnejšo pridobitev zaposlitve z želeno stopnjo izobrazbe, saj takšnih potreb dejansko ni.

3.3 Zakaj se je bolonjski sistem sploh uveljavil

Bolonjski proces se je uveljavil, ko so se leta 1999 zbrali ministri za visoko šolstvo iz 29 držav v Bologni in podpisali bolonjsko deklaracijo.

Eden izmed glavnih razlogov za uveljavitev bolonjskega procesa pa je bolj usmerjen k približevanju evropskega visokošolskega prostora ameriškemu. V tem nekateri vidijo slabost, ker menijo, da je ameriški visokošolski prostor slabši od evropskega. Po teh kritikah naj bi torej bolonjska reforma ne bila prav usmerjena. Odgovor, zakaj je potem Amerika tehnološko toliko bolj uspešna od Evrope, iščejo ti kritiki drugje - analize kažejo, da je to posledica izredno dobre zakonodaje, ki univerze spodbuja k razvojnemu delu. Delno pa k temu prispeva tudi posledica priliva možganov iz celega sveta v ZDA in konec koncev tudi prislovična ameriška mentaliteta, ki jo na kratko najlepše opišemo z njihovimi lastnimi besedami »can do«. Se pravi, da tam ljudje mislijo, da vse zmorejo, in jim to marsikdaj pomaga kaj uresničiti.

Predvideno je, da se bodo novi dodiplomski in podiplomski študijski programi uvajali postopoma, najpozneje do študijskega leta 2009/10. To pomeni, da bodo visokošolski zavodi lahko razpisali študijske programe, ki so bili sprejeti pred reformo, zadnjič v študijskem letu 2008/09, končati pa jih bo mogoče do izteka študijskega leta 2015/16.

Bolonjski proces se je predvsem uveljavil zato, ker je bila želja evropskih držav, da bi se uveljavil sistem enotnega oz. bolonjskega izobraževanja v vseh evropskih državah oz. državah EU. Z bolonjskim procesom se lažje prenaša znanje iz države v državo oz. se omogoči lažji pretok znanja v EU, čeprav so še nekatere manjše ovire pri priznavanju znanj med državami. *Skratka, uveljavil se je, ker je osrednji cilj Bolonjske deklaracije oblikovanje odprtega skupnega visokošolskega prostora, ki bo evropskim študentom in zaposlenim v visokem šolstvu omogočal prosto gibanje znotraj tega prostora, primerljivost znanj in kompetenc ter zaposljivost.*

Na svoji spletni strani, objavlja MVZT Government (Mvzt gov. 1999) podatke o bolonjski deklaraciji.

Leta 2009 so se v mesecu aprilu srečali predstavniki 46 evropskih držav v mestih Leuven in Louvain-la-Neuve v Belgiji, kjer so proučili dosežke bolonjskega procesa, določili novo agendo in sprejeli prednostne naloge za evropski visokošolski prostor za naslednje desetletje, do leta 2020.

Na svoji spletni strani, objavlja EUROPA (Europa.eu, 2009) novosti o bolonjskem procesu.

Navsezadnje je bolonjski proces tako zanimiv, da se je te konference udeležilo 20 držav zunaj Evrope.

Bolonjski proces je vsekakor prihodnost pridobivanja znanja in priznavanja znanja med državami, čeprav še niso v vseh državah določene vse malenkosti in še ima določene pomanjkljivosti.

4 SLABOSTI BOLONJSKEGA PROCESA

Bolonja je za visoko šolstvo priložnost! Takšno so jo pospremili v življenje njeni snovalci.

V kolikšni meri je bila v Sloveniji razumljena in udejanjena kot priložnost, kako veliki pa so pri njej spodrsaljaji, zaradi katerih je upravičeno deležna kritik?

Dr. Kristlova iz Univerze Ljubljana pravi: »V Sloveniji je na začetku uveljavitve bolonjskega procesa vladala velika skepsa, vendar, še preden smo se začeli pogovarjati o uveljavitvi procesa, je bila marsikatera evropska država v bolonji že pet let in vsaka naša univerza se je lahko sama odločila, kdaj bo začela izvajati bolonjske programe, kajti naš zakon predvideva postopno uvajanje. Na Hrvaškem, Italiji in v skandinavskih državah so vpeljali samo program 3+2 na vseh univerzah hkrati in ni bilo razkorakov. A povsem gladko tudi pri njih ni šlo, saj že popravljajo in pri popravkih računamo na enako podporo študentov, kot smo je bili deležni pri sprejemanju programov«.

Dr. Kristlova pravi tudi, da se moramo vprašati, ali smo pri popravkih dovolj hitri, saj je potrebno hiteti počasi, da bodo popravki temeljili na osnovi analiz podatkov, ki jih bodo dobili čez čas, vendar je za te analize zadolžena vsaka fakulteta posebej.

(Snežič, 2010, str. 4)

Glede na to, kakšnega mnenja so strokovnjaki, je potem vprašljivo, kako uspešen je v resnici bolonjski proces. Smo se pre naglili s tem procesom? Ali potekajo te analize dovolj hitro?! Vsaka sprememba mora biti hitra, da ne pride do obremenjevanja študentov.

Dr. Kristlova tudi pravi, da nekateri strokovnjaki menijo, da ima bolonjski proces pri nas dve večji napaki: absolventski staž (ki je bil predvsem namenjen pisanju diplomske naloge in opravljanju zaostalih izpitov), ki ga evropsko visoko šolstvo ne pozna, in izenačenje druge bolonjske stopnje s prejšnjo diplomom na univerzi, vendar bosta napaki odpravljeni v doglednem času. **(Kristl, 2010)**

»V Sloveniji je bilo predloženih veliko pobud za dopolnitev in spremembo zakona, ki pa niso bile uslišane z nobene strani. Mednje sodijo dodatno leto, absolventski staž,

ponavljanje in prehodi iz starih v nove programe ... Pozna se še cela vrsta aktivnosti, ki niso bile ustrezno izvedene glede na razvoj postopka za uvajanje bolonjskega procesa». Navedeno je tudi, da je pri nas problem pri prehajanju na drugo bolonjsko stopnjo, še posebej pri modelu 4+1, če bi se kdo odločil za fakulteto s programom 3+2.

(Snežič, 2010, str. 11)

Nekateri menijo, da so glavne napake bolonjskega procesa v Sloveniji zgolj v formalističnem razumevanju bolonjskega procesa in redukciji tega procesa na znamenito formulo 3+2, je ob robu posveta na temo Visoko šolstvo po letu 2010 dejal šolski minister. Tudi predstavniki univerz so bili pri oceni bolonjske prenovne kritični do sedanjega stanja.

Na svoji spletni strani, objavlja Dnevnik (Dnevnik, 2009) napake bolonjskega procesa.

Ga. Urška Cocej v enem izmed člankov meni: »Vsebina študija in njegova forma sta pri bolonjski reformi neločljivo povezani. Skrajšanje študija pomeni manj poglobljeno znanje, pomanjkanje denarja v visokem šolstvu in posledično kadrovska podhranjenost, ki zadevo le še poslabša. Ne moremo zavrniti le dela bolonjske reforme ali kazati na slabo udejanjenje v praksi (pri nas in po Evropi). Zavrniti jo moramo v celoti, tako formo kot vsebino, saj v visokošolski prostor prinaša tržne zakonitosti, iz študenta pa dela 'potrošnika znanja', material, ki se bo na trgu dela najbolj prodajal. Slovenija glede uveljavljanja bolonje po poti drugih držav; le nihče resno ne protestira«, je zatrdila za MMC. (Cocej, 2009)

Nekaj problemov je, na primer, da se študentje neposredno srečujejo s težavo, da stopnje izobrazbe niso primerljive. Tako ima novi diplomant eno stopnjo manj kot »stari« oz. mora za isto stopnjo študirati dlje. Prav tako se ni ustrezno opredelil čas študija – predvsem možnosti absolventskega staža; zakonodaja ga sicer še določa, bolonjski proces pa ga ne predvideva. Študentje pa so se znašli v precepu, ker niso vedeli, ali jim ta pravica še vedno pripada ali ne, saj je zakon napačno interpretiralo celo ministrstvo.

Prav tako so se v določenem obdobju pojavile težnje po enovitem petletnem študiju, česar bolonjski proces prav tako ne predvideva, saj je eden izmed ciljev procesa tudi krajšanje študija in omogočanje takojšnjega pretoka na trg dela.

Drugi problem je, da v Sloveniji še vedno nimamo nacionalnega ogrodja visokošolskih kvalifikacij, študijski programi pa ostajajo še vedno precej neprimerljivi, predvsem glede kakovosti programov samih.

V tujini je nedavno veliko študentov tudi demonstriralo proti bolonjskemu procesu, to pa zaradi tega, ker menijo, da jim ta proces prinaša več težav kot sprememb.

Tretji problem tako predstavlja nacionalni sistem za zagotavljanje kakovosti, ki je pri nas prav tako nezadostno urejen. O tem priča tudi dejstvo, da Slovenija še vedno ni članica Evropskega združenja za zagotavljanje kakovosti v visokem šolstvu (ENQA), kjer so polnopravne članice že Češka, Slovaška, Ciper, Madžarska, Estonija in Latvija, pristopni članici pa Romunija in Bolgarija.

»Velika pomanjkljivost pri bolonjskem načinu študija je tudi, da je bolonjski način študija bolj natrpan, veliko več je informacij, znanje je treba usvojiti v krajšem času kot pa v primerjavi s prejšnjim načinom. Vsebine so marsikdaj posredovane prehitro in niso razložene, kot bi si marsikdo želel, saj so nekateri stari celoletni predmeti združeni v enosemestrške. V bolonjskem procesu si prisiljen delati veliko bolj sproti kot pa v prejšnjem sistemu. Ponekod imajo celo urejeno tako, da imajo samo tri izpitne roke in da moraš imeti za napredovanje v višji letnik opravljene vse izpite. Nekateri pa spet menijo, da se študij ni kaj spremenil, razen da se je podaljšal za en semester in zdaj traja deset semestrov.

Na veliko napako naletiš tudi, če želiš študij nadaljevati na drugi stopnji nekje drugje. V tem primeru se ti študij podaljša vsaj za še eno leto, cilj bolonje pa je bil skrajšati leta študija. Tako se je študij v resnici podaljšal na 5 let.

Veliko študentov se tudi pritožuje, da je zdajšnja bolonjska diploma vredna manj kot pa diploma po prejšnjem procesu. Menijo tudi, da je bilo veliko obljubljenega, izrečenih veliko lepih besed, ampak na koncu so bili študentje prikrajšani tako za kvalitetno znanje kot za stopnjo izobrazbe. **(Snežič, 2010)**

Bolonjski proces v naši državi je enakovreden procesu po vsej Evropi. Ali smo se ob uveljavitvi bolonjskega procesa vprašali, če ga potrebujemo?! Ali smo se za ta način odločili samo zato, ker smo se morali oz. ker hočemo biti bližje evropskemu izobraževanju?!

Mislím, da bi moral vsak vedeti, da je Slovenija majhna država, ki nima potrebe po takem številu izobraženega kadra oz. po tolikih bolonjskih magistréh, saj se danes veliko študentov odloči nadaljevati svoj študij in pridobiti naziv strokovni magister oz. 2 bolonjsko stopnjo. Po 2. stopnji pa se študij lahko nadaljuje še na 3. bolonjski stopnji.

Eden izmed problemov, ki nastaja tudi pri uvajanju reforme, je predvsem finančne narave. Po oceni nekaterih strokovnjakov je visoko šolstvo pri nas že zdaj močno finančno prikrajšano in za to na nekaterih fakultetah ne verjamejo v uspešnost bolonje, predvsem če država ne bo namenila več denarja za bolj uspešno implementacijo (nekateri pravijo, da se je študij z uvedbo bolonjskega procesa podražil celo za 15 %).

»Prva stopnja je v celoti financirana po sistemu lump-up, medtem ko je druga pri pridobivanju določenih sredstev financirana po študentu. Na višjem zahtevnostnem nivoju je potrebnega več individualnega dela. Zato je tudi potrebno več denarja, ki ga pa ni«.

(Snežič, 2010, str. 10)

Zastrašujoč je tudi podatek, da nekatere analize kažejo, da je povprečno število študentov na profesorja na naših univerzah bližje številkam v Albaniji ali Romuniji kot kje v Zahodni Evropi.

Velika slabost je tudi, da so do nedavnega študentje in študentke iskali zaposlitev po diplomi, sedaj jo iščejo šele po opravljenem magistrskem študiju. Kdo bo pa kar zaposlil magistra brez praktičnega znanja?! Redko kdo.

In to je pglavítvna slabost, saj Slovenija dovoli študij in izobražuje veliko število študentov, ne da bi se vprašali, kaj bo po končanem študiju z njimi, saj takšna mala država ne potrebuje izobraženega kadra v tako velikem številu, posebej ne izobraženega po bolonjskem sistemu.

Pri bolonjskem procesu so naleteli na nekatere težave, kot so: *težave na različnih stopnjah, problemi s financiranjem, z mentorstvom in tutorstvom ...*

4.1 Bolonjski sistem in razvrednotenje študija

Bolonjski sistem vodi v nižanje kriterijev za dokončanje študija, masovno obdelavo študentov, dvigovanje odstotka populacije z visokošolsko izobrazbo, ob tem pa ne dosega osnovnega namena izobraževanja. To so nekatere stvari, zaradi katerih je bolonjsko proces razvrednotil študij (posebej univerzitetni študij).

Glavna dejavnik, zaradi katerega se je po eni strani razvrednotil študij, pa je ta, da se bo ukinil univerzitetni študij, pojavil pa se je bolonjski magisterij; po končanem študiju se dandanes veliko študentov zaradi pomanjkanja delovnih mest odloči za študij magisterija. Samo vprašanje časa je, kdaj se bodo potrebe po tako izobraženem kadru zapolnile. Kaj se bo potem zgodilo z magistri?! Opravljali bodo dela, za katere je potrebna samo srednješolska izobrazba.

To se mi zdi zelo pomemben kriterij, zaradi katerega se je študij razvrednotil, saj se število študentov nikjer ne omeji. In tako se bo prejšnji sistem čisto razvrednotil kakor tudi kakovost in pristojnost študija.

Ga. Urška Cocej v članku omenja, da : *»Največje težave so nastale zaradi premalo premisleka o smiselnosti te reforme. Bila je nekaj novega, privlačnega, izmenjava, lažja primerljivost s študijskimi programi v tujini se tudi dobro sliši ... Skratka, zdi se, da so nekatere fakultete naravnost tekmovala, katera bo prva uvedla bolonjo, da bo privlačnejša za študente, diplomanti novih programov pa za trg (pa smo spet pri vdoru tržne logike na fakse). Danes, ko vsi vidijo, kakšna je bila reforma, jo skušajo razni lobiji (vključno s študentskimi organizacijami) še vedno opravičevati, češ, reforma je čisto dobra, le njena realizacija je slaba. Ni res. Reforma je slaba, kar je pokazala praksa«.* (Cocej, 2009)

4.2 Ali je bolonjski proces potreben?

Ali je bolonjski proces potreben ali ne, je veliko in pomembno vprašanje, saj v Sloveniji ni ravno tako velike potrebe po izobraženem kadru, temveč bolj po delovni fizični sili. Nekateri znanstveniki celo menijo, da enotna kakovost med državami ne more biti dosežena. Čemu potem služi bolonjski proces!?

Nekateri menijo, da je bolonjski proces potreben, nekateri pa, da ni, saj menijo, da prinaša kar veliko sprememb, na katere nismo pripravljeni, in da je bil prejšnji način študija bolj kakovosten in primernejši. Prav tako menijo, da se bo za celotno spremembo porabilo preveč finančnih sredstev, ki bi jih lahko namenili drugam.

Največ študentov se pritožuje nad bolonjskim procesom zato, ker je znižal stopnjo izobrazbe in tako razvrednotil študijski način, ki smo ga do sedaj poznali, in onemogočil zaposlitev v nekaterih poklicih, ki zahtevajo 7. stopnjo izobrazbe.

Veliko strokovnjakov meni, da bolonjski sistem ni dovolj kakovosten, saj se ne pridobi dovolj znanja za določeno področje, posebej pri študiju 3+2, saj bi naj tak način študija pomenil vrnitev v preteklost in da tak magisterij ni primerljiv z dosedanjim univerzitetnim sistemom.

Na svoji spletni strani, objavlja DŠPFUM Maribor (DŠPFUM Maribor, 2005) probleme bolonjskega procesa.

Pri bolonjskem procesu gre več ali manj zato, da se študij vsebinsko prenovi, da se podaljša in da se spremenijo leta študija in način študija. Gre skratka za kompletno reformo, katere se je lotila Evropa s ciljem, da postane konkurenčna v sodobnem svetu, predvsem v primerjavi z Ameriko in Japonsko.

Na svoji spletni strani, objavlja Radio Slovenija 1 (Radio Slovenija 1, 2007) podatke o bolonjskem procesu.

Ali je bolonjski proces potreben nam pripoveduje tudi članek, v katerem preberemo, da: »Minister Zupan z omejevanjem vpisa na javnih visokošolskih zavodih ni zmanjševal števila mest izrednega študija, ampak samo prerazporedil ta mesta iz javnih na zasebne visokošolske zavode. Zgodba se je nadaljevala pri umetnem ustvarjanju mest na naravoslovnih programih, kar naj bi povečalo zaposljivost mladih diplomatov, ki naj bi bili bolj konkurenčni na trgu delovne sile«. Članek podaja mnenje, da se bo študij na univerzah razvrednotil, vse bolj pa se bo uveljavljal privatni način študija, kar ni slabo, samo Slovenija še takšnega načina ni ravno navajena.

Na svoji spletni strani, objavlja Škis zveza (Škis zveza, 2010) podatke o potrebnosti bolonjskega procesa.

Tako je mnenje, ali je bolonjski proces potreben ali ne, odvisno od vsakega posameznika, saj se nekaterim zdi zelo pomemben, ker so mnenja, da s tem napredujemo v prihodnost, nekateri pa menijo, da je bolonjski proces skok v preteklost in da se z njim pridobi premalo znanja, posebej za magisterij, ki se lahko pridobi z bolonjskim procesom 3+2.

5 VPLIV BOLONJSKEGA PROCESA NA ŠOLSTVO

Odkar se je v Sloveniji uveljavil bolonjski proces, se je šolstvo zelo spremenilo, saj so se uveljavile kreditne točke, stopnja izobrazbe se je spremenila ..., skratka, uveljavil se je celoten nov sistem izobraževanja, ki ga v tujini poznajo že nekaj časa, za nas pa je čisto nov.

Ker je bolonjski proces novost, so se nekatere fakultete morale srečevati z očitki, da ne podajajo aktualnih znanj, kar je zelo velik problem. Posebej še pri nekaterih študijskih programih, kjer je dosti tehnologije, saj se namreč tehnologija tako hitro razvija, da bi morali ponekod vsako leto spremeniti programe, če bi želeli ostati v toku dogajanja.

Še en močan vpliv bolonjskega procesa na šolstvo in način študija je razviden iz tega, saj so stari podiplomskih programi bili v 70 % sofinancirani s strani države, tega pa ponekod sploh več ni, so pa samo novi, kjer pa je šolnina polna. Tako so se praktično izničila zakonska razmerja med visoko strokovno šolo in univerzitetnim programom, kar zadeva stopnjo pridobljene izobrazbe.

Dekan mariborske filozofske fakultete in Zoisov nagrajenec Marko Jesenšek meni, da: »smo v Sloveniji povsem razvrednotili znanje. Posledic, ki jih bo dolgoročno prineslo podcenjevanje humanističnega univerzitetnega izobraževanja, se ne zavedamo. Z bolonjo si delamo veliko škodo«. (Jesenšek, 2010)

Stvari glede visokega šolstva so jasne, saj je bolonjski proces degradiral univerzitetni študij in povečal obseg visoko šolstva in uvedle so se ECTS.

Ob vplivu bolonjskega procesa na šolstvo se je treba tudi vprašati, kaj bodo diplomanti tega procesa, ko bodo diplomirali. Ali bodo dobili zaposlitev? Kako jim bo diploma koristila? ... Tako se postavlja glavno vprašanje, vprašanje perspektive bolonjskih diplomantov, saj nekateri delodajalci še premalo poznajo bolonjski proces, tako tudi bolonjsko diplomo in z njo povezano prilogo. Velik problem je, da se ne spremlja študija oz. študentov pri določenih študijih in tako se tudi onemogoči vstop študentov v svet dela, za katerega je potrebna diploma.

5.1 Primerjava bolonjskega procesa med našo in tujimi državami

Dr. Ksenija Koren meni, da: »Na Univerzi v Ljubljani smo prepričani, da je bila naša univerza pred dobrimi 84 leti že ustanovljena v Evropi, kajti ustanovili so jo s profesorji slovenskega rodu, ki so prišli takrat iz cele Avstro-Ogrske in drugih delov razvite Evrope. In iz Evrope naša univerza tudi nikoli ni odšla. Zato nas en zakon, tak ali drugačen, Evropi ne more približati, ker smo že tam«. (Omladič, 2005)

Glede na izjemen interes držav zunaj Evrope za reforme s področja evropskega visokega šolstva je bil prvič organiziran „forum o bolonjski politiki“ 46 držav, ki sodelujejo v procesu, in 20 držav zunaj Evrope.

Na svoji spletni strani objavlja EOROPA - Press release (EOROPA - Press release, 2009) podatke o konferenci ministrov.

V bistvu je bolonjski proces dandanes več ali manj enak po vsej Evropi, saj si z bolonjsko deklaracijo prizadevajo, da bi bolonjski proces urejal:

- Sprejetje sistema zlahka prepoznavnih in primerljivih diplomskih stopenj, tudi z obrazcem 'Priloga k diplomi', da bi pospešili zaposlovanje evropskih državljanov ter mednarodno konkurenčnost evropskega sistema visokega šolstva.
- Sprejel sistem z dvema glavnima študijskima stopnjama, dodiplomsko in podiplomsko. Dostop v drugo stopnjo zahteva uspešno dokončanje prve, ta traja najmanj tri leta. Diploma, podeljena po prvi stopnji, je za evropski trg dela tudi relevantna kot ustrezna raven kvalifikacije. Druga stopnja vodi k magisteriju in/ali doktoratu znanosti, tako kot v mnogih evropskih državah.
- Vzpostavi kreditni sistem:
 - kot je ECTS, ustrezno sredstvo za omogočanje čim širše mobilnosti študentov. Krediti bi bili lahko pridobljeni tudi zunaj visokega šolstva, tudi z

vseživljenjskim izobraževanjem, če jih le priznajo univerze, ki študente sprejemajo.

- Pospešil mobilnost tako, da se za učinkovito uresničevanje prostega gibanja odpravljajo ovire, predvsem pri:
 - dostopu do študija, možnostih za usposabljanje ter s tem povezanimi storitvami, kadar gre za študente,
 - priznavanju in vrednotenju obdobj raziskovanja, poučevanja in usposabljanja v Evropi, kadar gre za učitelje, raziskovalce in administrativno osebje, ne da bi vnaprej določali njihove zakonite pravice.
- Pospeševal evropsko sodelovanje pri zagotavljanju kakovosti, tako da se razvijajo primerljiva merila in metodologije.
- Pospeševal potrebne evropske razsežnosti v visokem šolstvu, zlasti v zvezi s kurikularnim razvojem, medinstitucionalnim sodelovanjem, mobilnostnimi načrti ter integriranimi programi študija, usposabljanja in raziskovanja.

Uresničevanja teh ciljev se lotevajo zato, da bi utrdili evropski visokošolski prostor.

Na svoji spletni strani, objavlja Evropski visokošolski prostor (Evropski visokošolski prostor, 1999) prizadevanja bolonjske deklaracije.

Nekatere univerze v tujini imajo organiziran študij celo tako, da združujejo več fakultet in lahko študiraš več različnih programov hkrati.

Tako je primerjava bolonjskega procesa med tujimi državami, članicami Evropske unije, težka, saj so že več ali manj vse med seboj uskladile bolonjski proces in tako nekako dobile enoten izobraževalni sistem, ki si ga prizadevajo še izpopolniti.

6 PRIPRAVLJENOST KADRA NA BOLONJSKI PROCES

Znanje igra v naši družbi čedalje pomembnejšo vlogo. Izobrazba je vitalnega pomena za ekonomsko rast, ta pa je predpogoj za stabilno in razvijajočo se družbo. Izobraževanje igra pomembno vlogo v osebnem razvoju posameznika, v njegovi pripravi na zaposlitev in na življenje aktivnega člana družbe.

Zato je ustrezna pripravljenost kadra na bolonjski proces ključnega pomena, saj samo dober kader lahko prenaša ustrezno znanje. Ne smemo pa pozabiti, da pri tej nalogi igra pomembno vlogo več dejavnikov, ki se včasih oblikujejo kar sproti.

Eden izmed pomembnih dejavnikov so vsekakor finance oz. kapital, s katerim se omogoči razvoj. Tukaj ne smemo pozabiti, da so se fakultete že zaradi same prenove bolonjskega procesa znašle v finančnih težavah in zato nastaja velik problem pri usposabljanju kadra za bolonjski proces, saj so zaradi finančnih težav možnosti omejene. Bolonjski proces potrebuje veliko finančnih sredstev, če hočemo imeti kader ustrezno izobražen po novih merilih, a Slovenija je mala in nima takšnih finančnih prilivov. To je velik problem, prav tako pa je preobremenjen tudi kader, ki je izobražen dovolj dobro.

Pri izvajanju bolonjskega procesa ne smemo pozabiti, kaj je tisto, kar je najbolj pomembno pri celotnem izobraževanju. To je kader, brez katerega nič ne gre, saj je kader tisti, ki izvaja in uresničuje bolonjski proces.

Sam menim, da kader sam po sebi še ni najbolje pripravljen na bolonjski proces, saj so še vedno vidne napake pri samem izvajanju procesa. Kader ni imel veliko časa, da bi se na ta proces pripravil, saj se je sam proces uveljavil v Sloveniji preveč na hitro. Včasih dobiš vtis, da nobeden sploh ni razmišljal, kakšne bodo slabosti tega procesa in katere bodo prednosti. Zato se je v samem procesu pojavilo veliko napak, nekatere so vidne še sedaj. In prav zaradi te hitre uveljavitve in napak kader ni maksimalno pripravljen in tudi verjetno do odprave napak ne bo.

Kader mora biti pripravljen na vse malenkosti in mora biti izobražen glede bolonjskega procesa tako za področje Evrope kot za področje Slovenije.

V tujini, npr. v Nemčiji, kritiki opozarjajo, da je kader dovolj izobražen, vendar pa vseeno primanjkuje strokovno izobraženega kadra, saj je Nemčija velika in je razdeljena na pokrajine.

Tako je ponekod kader dovolj pripravljen, samo ga pa primanjkuje zaradi velikosti države, torej se nekateri spopadajo tudi s takšnimi problemi bolonjskega procesa.

6.1 Znanja, ki jih mora imeti kader

Kader, ki se hoče ukvarjati z bolonjskim procesom, mora imeti različna strokovna znanja, ki so skladna z bolonjskimi pravili. Ta znanja pa si lahko pridobi na različnih tečajih, izobraževanjih, seminarjih, bolonjskih seminarjih ..., ki jih organizirajo bodisi univerze ali pa različne izobraževalne ustanove.

Kader mora vedeti, kakšna so bolonjska merila zahtevnosti in katera znanja oz. katere snovi mora študent usvojiti med bolonjskim študijem, saj je kader odgovoren za posredovanje znanja. Posebej pa mora vedeti, kaj je tisto bistvo, kar morajo študenti dojeti, kaj je pomembno za njih in njihovo prihodnost, zato mora biti kader dobro pripravljen in imeti dosti znanja za določeno področje, da to omogoči.

Vsekakor pa mora kader imeti znanje, ki je primerljivo znanju kadra v tujini, saj je bolonjski proces enoten izobraževalni proces za vse države EU, zaradi tega je tudi bil sprejet. Tako mora kader imeti znanje, ki je potrebno, da se lahko primerja z drugimi strokovnjaki.

Nekateri strokovnjaki menijo, da po vsej Evropi primanjkuje strokovnjakov oz. dovolj dobro izobraženega kadra, saj je število študentov zelo veliko, ustreznega kadra pa dosti manj.

Vsak kader mora imeti znanja, ki jih pridobi z različnimi kvalifikacijami; to so lahko akademska ali profesionalna znanja

Akademski znanja - izobraževanja, študij ...

Profesionalna znanja so tista znanja, ki jih nekdo potrebuje za opravljanje svojega poklica, npr: nekdo je strokovnjak za pravo EU in deluje na različnih področjih in še hkrati predava na pravni fakulteti.

Vsekakor pa še vedno velja, da najboljše znanje, ki ga lahko kdo ima, so izkušnje, saj skozi izkušnje pridobimo največ znanja.

7 PREVERJANJE MNENJ ŠTUDENTOV O BOLONJSKEM PROCESU Z ANKETO

7.1 Problem, namen in cilji raziskave

Z anketo **Bolonjski proces in kadri v pripravi** sem želel z mnenjem študentov osvetliti probleme, ki nastajajo ob bolonjskem sistemu izobraževanja, kot jih ob študiju neposredno zaznavajo študenti.

Namen raziskave je bil pridobiti različna mnenja anketirancev o problemih bolonjskega procesa, ki jih zaznavajo, cilj raziskave pa pridobljena mnenja anketirancev analizirati, jih grafično prikazati in jih primerjati z mojimi hipotezami.

7.2 Populacija in vzorec

Z anketiranjem sem zajel populacijo študentov različnih letnikov Dobe in mariborske filozofske fakultete, in sicer vzorec 45 študentov.

7.3 Metode in tehnike

V anketi sem zastavil dvanajst vprašanj. Devet vprašanj je zaprtega tipa, kjer so anketiranci obkrožili enega izmed ponujenih odgovorov; tri vprašanja pa so odprtega tipa, kjer so zapisali svoja mnenja. Rezultate ankete sem interpretiral grafično in besedno.

Rezultati anketa sem uporabil samo za namene diplomske naloge.

7.4 Delovne hipoteze

Ko sem se odločil za pisanje naloge o bolonjskem procesu in kadrih v pripravi, sem pregledal veliko gradiva. Prav tako sem o tem področju izmenjal kritična mnenja s študenti, zato sem si zastavil naslednje delovne hipoteze:

1. hipoteza: Bolonjski sistem, ki je rezultat prizadevanj držav Evropske unije, za lažji prenos znanja med državami, prinaša novosti, vendar pa tudi slabosti, predvsem zato, ker se še pri nas komaj uvaja.

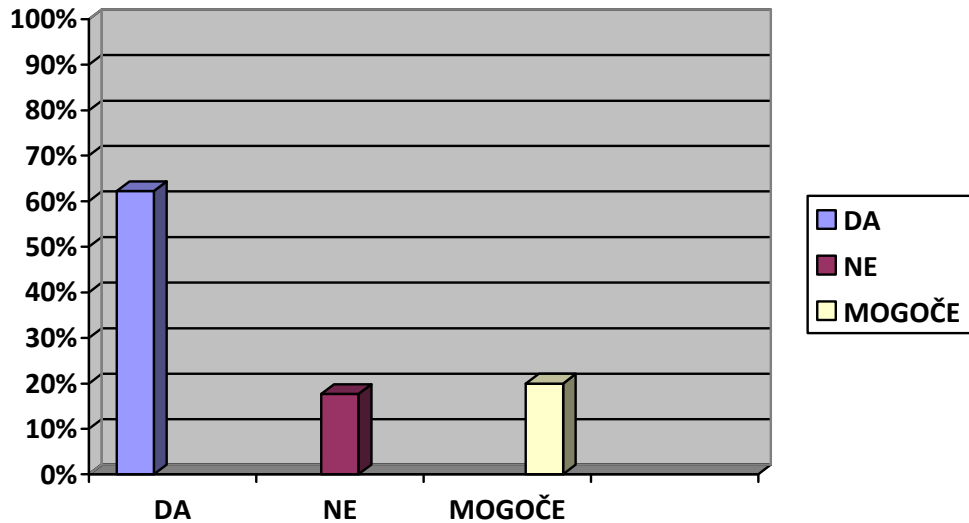
2. hipoteza: Kader mora biti na bolonjski proces zelo dobra pripravljen, da ga lahko izvaja. V Sloveniji še ni maksimalno pripravljen.

3. hipoteza: Bolonjsko izobražen kader ne bo imel večjih možnosti za zaposlitev od tistega, ki je študiral po prejšnjem sistemu.

8 INTERPRETACIJA REZULTATOV ANKETE

1. vprašanje: Ali menite, da bolonjski proces prinaša novosti!?

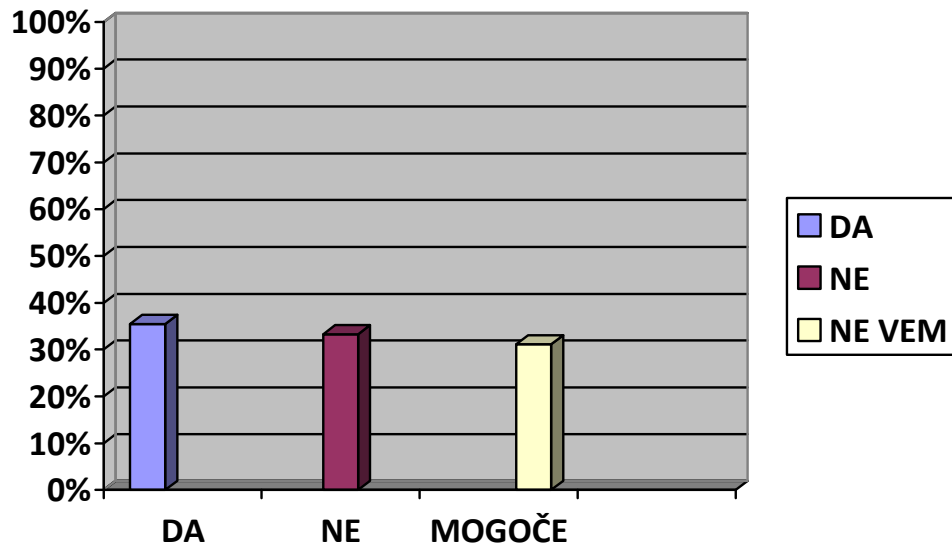
Graf 1: Mnenja o novostih bolonjskega procesa

Na vprašanje: **Ali menite, da bolonjski proces prinaša novosti?** je 28 (62,2 %) anketirancev odgovorilo z DA, 8 (17,7 %) anketirancev z NE; 9 (20 %) anketirancev pa je obkrožilo odgovor MOGOČE. Iz tega lahko razberem, da večina meni, da bolonjski proces vsekakor prinaša nekaj novega, nekaj poučnega za slovenski šolski sistem. S temi odgovori so študentje potrdili del moje prve hipoteze, da bolonjski sistem prinaša novosti.

2. vprašanje: Ali je bil prejšnji način študija boljši?

Graf 2: Mnenja o načinu študija

Na vprašanje: **Ali je bil prejšnji načina študija boljši?** je odgovorilo 16 (35,5 %) anketirancev z DA, 15 (33,3 %) anketirancev z NE in 14 (31,1 %) anketirancev z NE VEM. Mnenja o tem, kateri študijski način je boljši (stari ali novi), so deljena, saj je odgovor da dobil samo en glas več kot odgovor ne. Tako lahko razberem, da ima bolonjski proces veliko prednosti, a hkrati tudi pomanjkljivosti. Enako bi lahko rekel tudi za stari način študija. Veliko anketirancev pa o tem vprašanju še vedno nima svojega mnenja.

3. vprašanje: Ali lahko naštejete nekaj prednosti glede na način študija brez bolonjskega sistema (prednosti starega načina študija)?

Pri vprašanju **Ali lahko naštejete nekaj prednosti glede na način študija brez bolonjskega sistema (prednosti starega načina študija)?** so rezultati naslednji:

- **14 anketirancev (31,1 %) ni podalo odgovora,**

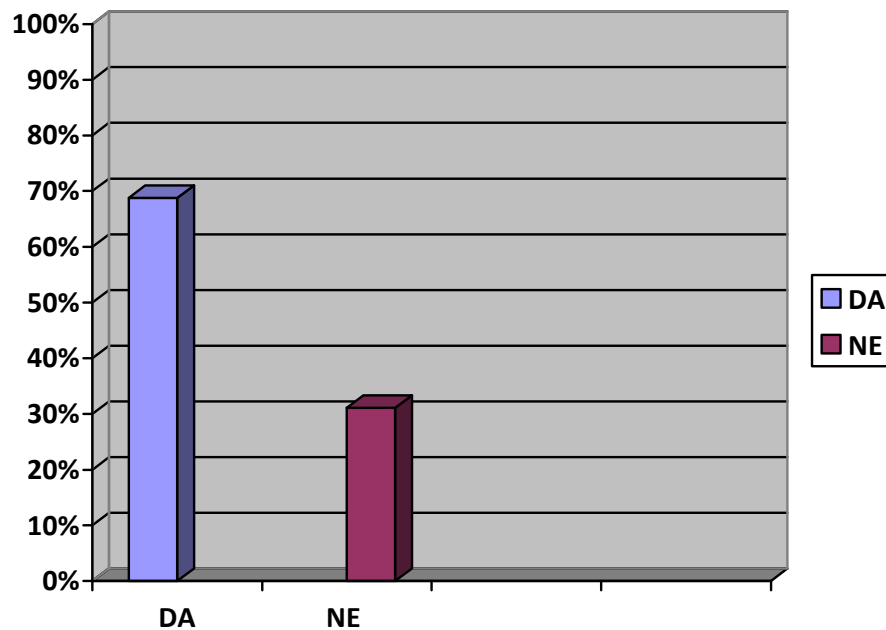
- **31 anketirancev (68,8 %) pa je napisalo sledeče odgovore:**

da študij ni bil dosegljiv vsem, da je kader bil bolj izobražen (bolj strokovno podkovan), da je bil študij manj zahteven, manj sprotnega dela, večji poudarek na teoriji, večja samostojnost, bolj poglobljen študij, študij je bil cenejši, bolj fleksibilen študij, nadgrajevanje znanja, boljša razporeditev predmetov, manj študentov, širša obravnava snovi in še nekaj podobnih odgovorov.

Iz teh odgovorov lahko razberem, da ima večina anketirancev slabo mnenje glede bolonjskega procesa. Kar precej anketirancev ni podalo svojega mnenja, kar lahko razumem, da zanje prejšnji način študija ni imel nobenih prednosti.

4. vprašanje: Ali je pri nas bolonjski proces enako efektiven kot v tujini?

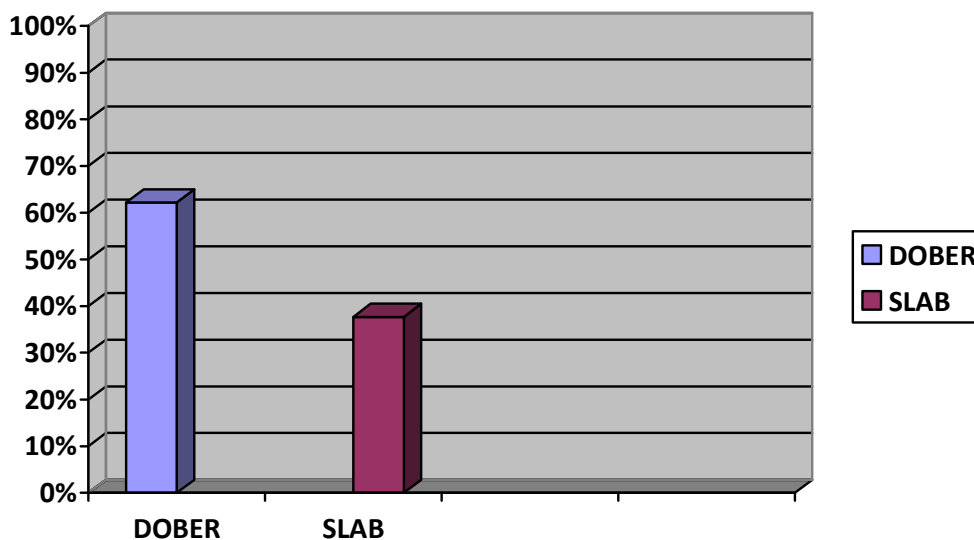
Graf 3: Bolonjski proces pri nas in v tujini

Na vprašanje: **Ali je pri nas bolonjski proces enako efektiven kot v tujini?** je odgovorilo 31 (68,8 %) anketirancev z DA, 14 (31,1 %) anketirancev pa z NE. Tako lahko razberem, da večina meni, da je bolonjski proces pri nas enako efektiven kot v tujini. Slaba tretjina pa meni, da je študij v tujini bolj učinkovit kot pri nas.

5. vprašanje: Ali je bolonjski sistem za našo malo državo dober ali slab?

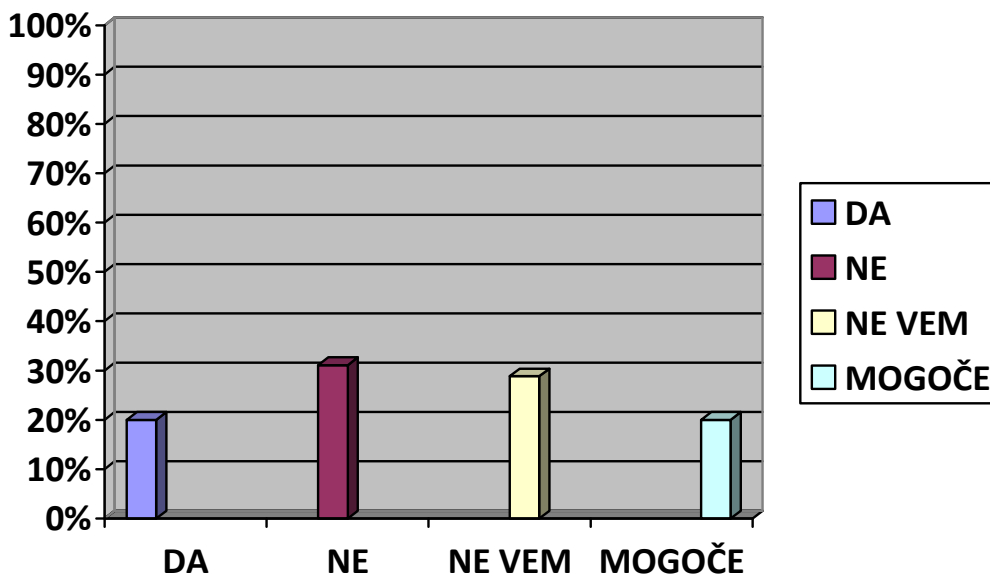
Graf 4: Bolonjski proces (prednost ali slabost)

Na vprašanje: **Ali je bolonjski sistem za našo malo državo dober ali slab?** je odgovorilo 28 (62,2 %) anketirancev z DOBER, 17 (37,7 %) anketirancev s SLAB. Tako lahko razberem, da večina meni, da je bolonjski proces za našo državo prej dober kot pa slab in prinaša nekatere novosti, ki so dobre za naš šolski izobraževalni sistem. Gotovo študentje vidijo v tem tudi možnosti študija v tujini. Zanimariti pa ne gre kar precej velikega števila študentov, ki menijo, da je bolonjski sistem za našo državo slab. S tem se potrjuje drugi del moje prve hipoteze, da je pri nas v študiju po bolonjskem sistemu ostalo še veliko nerešenih problemov, ki študentom povzročajo težave.

6. vprašanje: Ali menite, da se pri nas potrebujemo toliko izobraženega bolonjskega kadra?

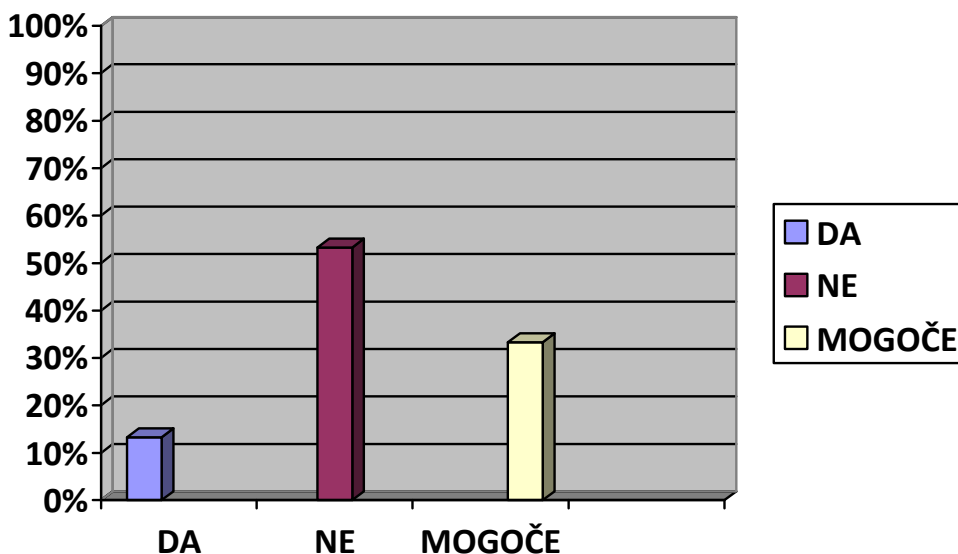
Graf 5: Potreba bolonjsko izobraženega kadra

Na vprašanje: **Ali menite, da se pri nas potrebuje toliko izobraženega bolonjskega kadra?** je odgovorilo 9 (20 %) anketirancev z DA, 14 (31,1 %) anketirancev z NE, 13 (28,8 %) anketirancev z NE VEM in 9 (20 %) anketirancev z MOGOČE. Tako lahko razberem, da večina meni, da ne potrebujemo takšnega števila bolonjsko izobraženega kadra, saj je le 9 anketirancev odgovorilo z da. Iz tega lahko sklepam, da študentje menijo, da je pri nas že dovolj ali preveč izobraženega kadra in da bi se študij moral omejiti.

7. **vprišanje:** Ali ima bolonjsko izobražen kader večje možnosti za zaposlitev kot pa kader, ki je pridobil izobrazbo na drugačen način?

Graf 6: Možnosti bolonjsko izobraženega kadra

Na vprašanje: **Ali ima bolonjsko izobražen kader večje možnosti za zaposlitev kot pa kader, ki je pridobil izobrazbo na drugačen način?** je odgovorilo 6 (13,3 %) anketirancev z DA, 24 (53,3 %) anketirancev z NE in 15 (33,3 %) anketirancev z MOGOČE. Tako lahko razberem, da večina meni, da bolonjsko izobražen kader nima večje možnosti za zaposlitev, kot pa kader, ki si je svoje znanje pridobil na prejšnji način študija ali na kakšen drugačen način.

S temi odgovori se potrjuje tudi moja tretja hipoteze, da izobražen kader po bolonjskem sistemu ne bo imel večjih možnosti za zaposlitev od tistih, ki so študirali po starem načinu.

- 8. vprašanje:** Naštejte nekaj slabosti bolonjskega procesa, ki ste jih sami občutili!

Na vprašanje **Naštejte nekaj slabosti bolonjskega procesa, ki ste jih sami občutili!** so rezultati naslednji:

- **16 anketirancev (35,5 %) ni podalo odgovora,**

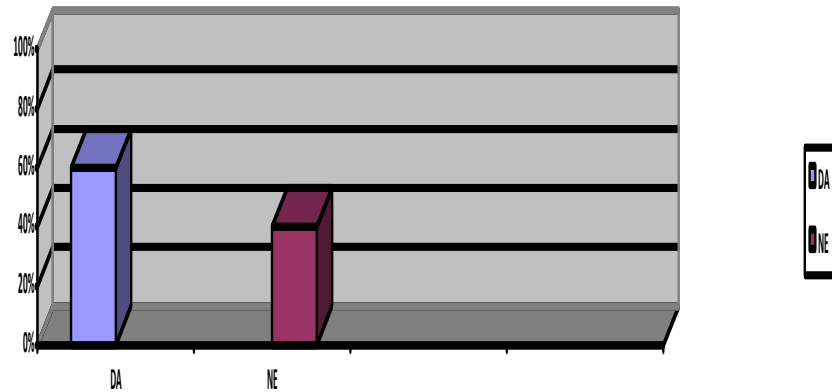
- **29 anketirancev (64,4 %) pa je napisalo :**

da je veliko sprotnih aktivnosti, dosti samostojnega dela, znižala se je stopnja izobrazbe, premalo poglobljen študij, neizobraženost kadra, prenatrpan študij za kratek čas, več sprotnih aktivnosti kot pri prejšnjem študiju, bolonjski proces je slabo izpeljan, preobremenjenost študentov, več snovi v krajšem času, nenehna prisotnost, daljši študij za enako stopnjo, več predmetov in snov se jemlje hitreje, saj letne predmete spravijo v en semester, dosti seminarских nalog, še vedno slab stik med študenti in profesorji ...

Iz teh odgovorov lahko razberem, da jih je večina že občutila slabosti bolonjskega procesa, nekaj anketirancev pa ni podalo mnenja, kar lahko tudi pomeni, da so z izvedbo procesa zadovoljni.

9. **vprišanje:** Ali menite, da je bolonjski sistem razvrednotil študij?

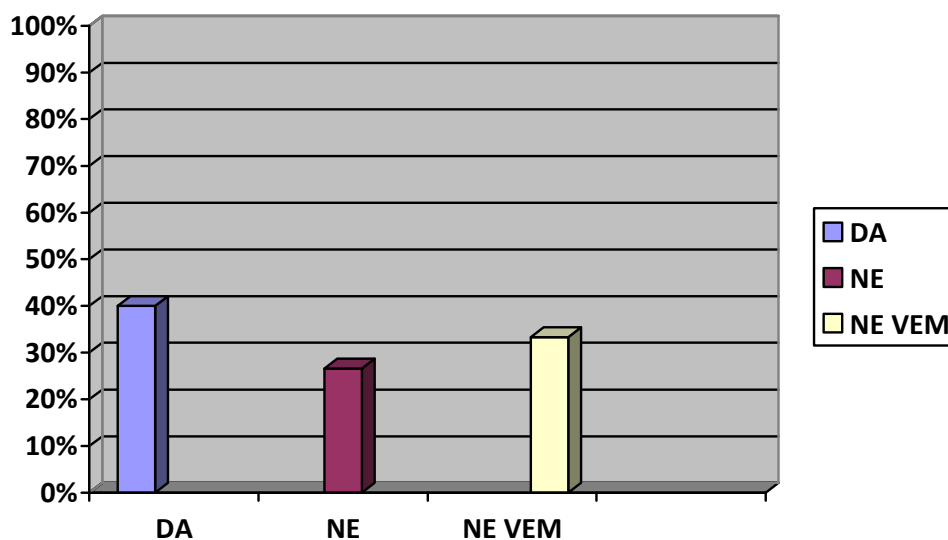
Graf 7: Razvrednotenje študija

Na vprašanje: **Ali menite, da je bolonjski sistem razvrednotil študij?** je odgovorilo 27 (60 %) anketirancev z DA, 18 (40%) anketirancev z NE. Večina študentov torej meni, da je bolonjski proces pri nas razvrednotil študij, saj je sedaj študij dostopen vsakomur in ni več omejen (vsak lahko doseže magisterij ali doktorat).

10. vprašanje: Ali menite, da je bolonjski sistem pri nas sploh potreben?

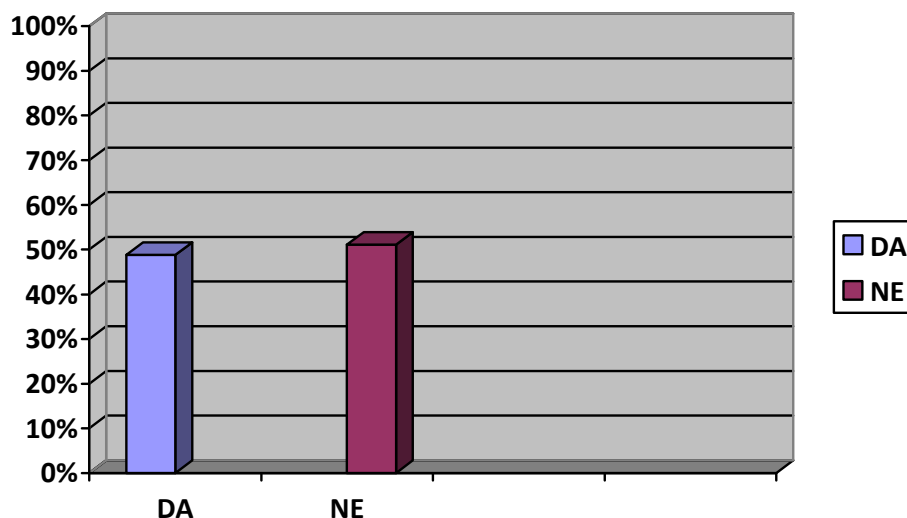
Graf 8: Potrebnost bolonjskega procesa

Na vprašanje: **Ali menite, da je bolonjski sistem pri nas sploh potreben?** je odgovorilo 18 (40 %) anketirancev z DA, 12 (26,6 %) anketirancev z NE in 15 (33,3 %) anketirancev z MOGOČE. Večina meni, da je bolonjski proces pri nas potreben, saj je naša država članica Evropske unije. Velik odstotek anketirancev pa o tem nima svojega mnenja.

11. **vprašanje:** Ali menite, da je pri nas kader dovolj dobro pripravljen na bolonjski proces?

Graf 9: Pripravljenost kadra na bolonjski proces

Na vprašanje: **Ali menite, da je pri nas kader dovolj dobro pripravljen na bolonjski proces?** je odgovorilo 22 (48,8 %) anketirancev z DA, 23 (51,1 %) anketirancev pa z NE. Torej dobra polovica anketirancev meni, da kader na bolonjski proces ni dovolj dobro pripravljen. To je mogoče povezati z dejstvom, da bolonjski proces še ni dolgo uveljavljen pri nas. Kader nima dovolj možnosti izobraževati se za ta proces.

S tem se potrjuje moja druga hipoteza, da kader za bolonjski sistem še ni maksimalno pripravljen. Prav tako so tudi pri 8. vprašanju študentje navedli celo vrsto pomanjkljivosti, ki jih čutijo pri bolonjskem načinu študija.

12. vprašanje: Ali lahko naštejete nekaj znanj, ki jih mora imeti kader za bolonjski proces?

Na vprašanje **ali lahko naštejete nekaj znanj, ki jih mora imeti kader za bolonjski proces** so rezultati naslednji

- **30 anketirancev (66,6 %) ni podalo odgovora,**

- **15 anketirancev (33,3 %) pa je zapisalo :**

dosti praktičnega znanja, strokovnost, mora znati razporeditev učno snov, mora poznati bolonjski proces, mora poznati aktualna znanja, mora znati povezati teorijo s prakso, snov mora znati pravilno prenesti, znati mora delati z ljudmi, mora znati voditi ljudi, mora biti timski igralec ...

Glede na to, da je majhno število študentov zapisalo odgovore, lahko to pomeni, da ne vedo, katera znanja mora kader imeti, ali pa se jim o tem ni dalo razmišljati.

8.1 Testiranje hipotez

Z rezultati oziroma odgovori študentov na vprašanja ankete sem v celoti potrdil prvo in tretjo hipotezo, drugo pa deloma.

1. hipoteza: Bolonjski sistem, ki je rezultat prizadevanj držav Evropske unije, za lažji prenos znanja med državami, prinaša novosti, vendar pa tudi slabosti, predvsem zato, ker se pri nas še komaj uvaja.

To hipotezo sem potrdil s kar tremi anketnimi vprašanji.

V odgovoru na 1. vprašanje je 28 anketirancev (62,2 %) vprašanih odgovorilo, da bolonjski proces prinaša novosti, s čimer so potrdili prvi del moje hipoteze. Odgovori na 3. in 8. vprašanje ankete pa potrjujejo, da ima bolonjski proces tudi kar precej slabosti. Anketiranci (68,8 % je zapisalo odgovor) so pri 3. vprašanju zapisali celo vrsto prednosti prejšnjega načina študija, pri 8. vprašanju pa je 64,4 % anketirancev naštelo kar precej slabosti bolonjskega procesa, ki so jih sami občutili. S tem so potrdili mojo hipotezo v celoti

2. hipoteza: Kader mora biti na bolonjski proces zelo dobra pripravljen, da ga lahko izvaja. V Sloveniji kader še ni maksimalno pripravljen.

Z odgovori na 11. vprašanje sem deloma potrdil svojo hipotezo, saj je 22 anketiranih (48,8 %) menilo, da je kader dovolj pripravljen, 23 (51,1 %) pa da ni dovolj pripravljen. Ker je razlika med mnenji minimalna, menim da hipoteza ni v celoti potrjena.

3. hipoteza: Bolonjsko izobražen kader ne bo imel večjih možnosti za zaposlitev od tistega, ki je študiral po prejšnjem sistemu.

To hipotezo so potrdili odgovori anketirancev na 7. vprašanje. Samo 13,3 % anketiranih študentov je menilo, da so možnosti bolonjsko izobraženega kadra za zaposlitev večje. 53,3 % pa je obkrožilo odgovor **ne** in s tem so potrdili mojo hipotezo. Ostali anketiranci so odgovorili s tretjim podanim odgovorom: mogoče.

9 ZAKLJUČKI IN UGOTOVITVE

Vsekakor ima bolonjski proces svoje dobre in slabe lastnosti. Vendar je Slovenija mala država in koliko dobrih lastnosti prinaša ta novi šolski sistem, je vprašljivo.

Anketni vprašalnik je bil zastavljen študentom na DOBI, smer poslovanje, in študentom filozofske fakultete v Mariboru. Analiza ankete je pokazala, da kar precej anketiranih oseb podpira bolonjski proces, veliko pa je takih, ki ga ne.

Z anketo sem želel primerjati svoje mnenje z mnenjem drugih študentov na temo moje diplomske naloge z naslovom ***BOLONJSKI PROCES IN KADRI V PRIPRAVI***.

Sam sem strinjam z anketiranci, ki več ali manj ne podpirajo bolonjskega procesa, saj za tako majno državo, kot je Slovenija, dvomim, da je potreben v vseh svojih oblikah. S tem procesom se odpira možnost študija oz. doseči visok akademski naziv vsakomur, ki si ta naziv želi pridobiti, saj se študij v veliki meri ne omejuje, možnosti zaposlovanja teh diplomantov pa ne bodo večje.

Vsi moramo vedeti, da se Evropa povezuje in smo nekako globalna vas in da vsi problemi, ki nastajajo v drugih državah, so seveda na nek način kompatibilni in se povezujejo. Tako je tudi v šolstvu. Bolonjski proces je zelo pomemben ne samo za slovensko šolstvo, temveč tudi za šolstvo Evrope in za lažje priznavanje znanj med državami.

Čeprav še bolonjski proces ni čisto izoblikovan do vseh podrobnosti, je vseeno že tako uveljavljen, da se je star način študija skoraj v celoti ukinil in uveljavil se je nov sistem, vseeno pa najdemo kar veliko nasprotnikov tega procesa, ne samo pri nas, temveč tudi v drugih evropskih državah.

Vseeno sem skozi pisanje diplomske naloge spoznal in ugotovil, da so nekatere države bile že pet let v tem procesu, ko smo mi komaj začeli razmišljati o njem. Nato smo hiteli počasi in ujeli zadnji rok za frontalno vpeljavo evropske visokošolske reforme. Nikjer ni šlo gladko in skoraj povsod že popravljajo. Tudi mi bi morali! In eden izmed glavnih problemov v Sloveniji je, da pogrešamo študijo, ki bi postregla z odgovorom, kako bolonjo sprejemajo študenti, ali so zadovoljni ali ne ...

Mislilim, da sem svoji diplomski nalogi z naslovom ***BOLONJSKI PROCES IN KADRI V PRIPRAVI*** prikazal prednosti in pomanjkljivosti tega procesa ter ga opisal. Prikazal sem tudi različna mnenja strokovnjakov, kakšen je ta proces v Evropi in po svetu in ali je sploh smiselna za naše šolstvo. Ob koncu sem diplomsko nalogo podkrepil z anketo, s katero sem potrdil svoje hipoteze in dobil različna mnenja študentov o problemih bolonjskega procesa.

Ko se poglobiš v določeno temo, tako kot sem se jaz za diplomsko delo poglobil v sam bolonjski proces, sem ugotovil, da vsako znanje tudi ni dobro znanje. Ko diplomiraš, imaš diplomu »v roki«, ampak na koncu ugotoviš, da je to samo kos papirja, ki ti ne pomaga kaj dosti v današnjem svetu, saj je Slovenija enostavna država, ki ne potrebuje toliko izobraženega kadra, kot ga imamo pri nas. Žal pa vsi želimo študirati, ob tem pa zanemarjamo pomen poklicne izobrazbe, ki je v marsikateri evropski državi veliko bolj cenjena kot pri nas.

10 LITERATURA IN VIRI

Viri:

- Kolenc-Kolnik, K., Bakračević V. K., Protner. E., Kotnik R., Vovk K. A. (2007) *Pedagoški modul: podporne aktivnosti za implementacijo bolonjskih procesov*, Maribor, Filozofska fakulteta.
- Lampe, R. (2007) *Gospodarsko pravo evropske unije*, Maribor, DOBA.
- Mihelič, A. (2005) *Vodenje in ravnanje z ljudmi*, Maribor, DOBA.
- Zgaga, P. (2004) *Bolonjski proces: oblikovanje skupnega evropskega visokošolskega prostora*, Ljubljana, Pedagoška fakulteta.
- Žvokelj, M. (1993) *Študij na tujih univerzah: Visokošolsko izobraževanje na Madžarskem*, Ljubljana, Republiški zavod za zaposlovanje.
- Wolf, K. D. (1997) *Autonomy AMD External Control: The university in Search of the Golden Mean*, Nemčija.

Članki:

- Jesenšek, M. (2010) » *Z bolonjo si delamo škodo*« Žurnal, leto. 2010, str. 10
- Snežič, J. (2010) »*Pri bolonji je spodrsnilo predvsem politiki*« Večer, leto. 2010, str. 10-11
- Snežič, J. (2010) »*Praznovanje na dvoru, protesti na ulicah*« Večer, leto. 2010, str. 4

Elektronski viri:

- Bolonja (2010) *Elektronski vir*, <http://www.bolonja.si/bolonja/index.php/bolonjski-proces-v-evropi.html> (dostop 2. februar 2010)
- CVZU-Posavje (2010) *Elektronski vir*, <http://www.cvzu-posavje.si/index.php?a=bolonjski> (dostop 21. januar 2010)
- ČLOVEŠKI KAPITAL, DELOVNA SILA IN TRG DELA (2010) *Elektronski vir*, <http://www.slovenijajutri.gov.si/fileadmin/urednik/dokumenti/ck2.pdf> (dostop 22. februar 2010)
- DŠPFUM Maribor (2005) *Elektronski vir*, <http://www.pravna.net/phpBB3/viewtopic.php?f=1&t=491> (dostop 15. januar 2010)
- EOROPA - Press release (2009) *Elektronski vir*, <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/09/615&format=HTML&aged=0&language=SL&guiLanguage=fr> (dostop 30. januar 2010)
- Ekonomsko-poslovna fakulteta Maribor (2010) *Elektronski vir*, http://www.epf.uni-mb.si/stud_prog/bvs/zaposlitvenemoznosti.aspx (dostop 2. maj 2010)
- Evropski visokošolski prostor (1999) *Elektronski vir*, http://www.mvzt.gov.si/fileadmin/mvzt.gov.si/pageuploads/doc/dokumenti_viso_kosolstvo/Bolonjski_proces/Bolonjska_deklaracija_slo.pdf (dostop 5. februar 2010)
- MojeDelo.com (2008) *Elektronski vir*, <http://www.mojedelo.com/local/3/karierni-center/razvoj-kariere/izobrazevanje-stipendije/@1482/bo-bolonjski-sistem-vplival-na-zaposlitev-diplomantov.aspx> (dostop 23. februar 2010)

- Omladič, M. (2004) »Nočemo biti krivi za katastrofo« Večer (online), let. 3, Dostopno na: <http://matjaz.omladic.net/vecer-03-07-04.html> (dostop 3. marec 2010)
- Politika (2010) *Elektronski vir*, [www.sou-lj.si/politika/.../stalisce SOU glede internacionalizacije.doc](http://www.sou-lj.si/politika/.../stalisce_SOU_glede_internacionalizacije.doc) (dostop 4. april 2010)
- PoslovniSvet.si (2009) *Elektronski vir*, <http://www.poslovnisvet.si/clanki/zaposlovanje/izobrazba-prednosti-in-slabosti-zaposlitve-diplomanta-iz-bolonjs> (dostop 1. april 2010)
- Priročnik za preživetje z bolonjsko reformo (2008) *Elektronski vir*, [http://www.student-info.net/sis-mapa/skupina doc/ff/objava datoteke/1204453417 prirocnikzapreživetjevbo.pdf](http://www.student-info.net/sis-mapa/skupina/doc/ff/objava_datoteke/1204453417_prirocnikzapreživetjevbo.pdf) (dostop 28. marec 2010)
- Radio Slovenija 1 (2007) *Elektronski vir*, <http://www.ff.uni-lj.si/fakulteta/aktualno/kronika/kliping/okt%202007/3101653.pdf> (dostop 28. februar 2010)
- RTV Slo. (2010) *Elektronski vir*, <http://www.rtvlo.si/slovenija/ocena-bolonjske-reforme-blizje-cveku-kot-petici/207323bstaja?> (dostop 3. april 2010)
- Razvrednotenje študija (2006) *Elektronski vir*, <http://www.joker.si/mn3njalniki/lofiversion/index.php/t62734.html> (dostop 5. januar 2010)
- Študentska svetovalnica (2009) *Elektronski vir*, <http://www.svetovalnica.com/klepetalnica/viewtopic.php?t=5921> (dostop 6. april 2010)

- Univerza v Ljubljani (2010) *Elektronski vir*, http://www.uni-lj.si/bolonjski_proces/kaj_je_bolonjski_proces.aspx (dostop 22. marec 2010)
- Zveza Škis (2010) *Elektronski vir*, <http://www.skis-zveza.si/sl/?servis=skisopis&a=izpis&id=808> (dostop 10. januar 2010)
- Zgaga, P. (2009) »Zgaga: Napaka bolonjskega procesa v Sloveniji je formalizem« *Novice* (online), let. 2009 Dostopno na: <http://www.dnevnik.si/novice/slovenija/1042242196> (dostop 23. april 2010)
- Wikipedia (2010) *Elektronski vir*, http://sl.wikipedia.org/wiki/Bolonjski_proces (dostop 30. marec 2010)

11 PRILOGE

11.1 Anketa

Anketni vprašalnik zaključnega strokovnega dela na temo *Bolonjski proces in kadri v pripravi*

Mnenja o bolonjskem procesu

Vsak dan se ustvarja novo znanje. Zlasti v zadnjih desetletjih se je vedenje na različnih področjih močno razširilo in napredek je čedalje hitrejši. Tudi način študija se je moral prilagoditi tem spremembam.

Zato je bolonjski sistem za šolstvo nekaj novega in nekaj zelo pomembnega, kljub svojim prednostim in pomanjkljivostim.

V ta namen sem pripravil kratko anketo, s katero bi rad pridobil različna vaša mnenja.

Že vnaprej se zahvaljujem za vaše sodelovanje!

Perger Tjaž

1. **vprašanje:** Ali menite, da bolonjski proces prinaša novosti!?

DA **NE** **MOGOČE**

2. **vprašanje:** Ali je bil prejšnji način študija boljši?

DA **NE**

3. **vprašanje:** Ali lahko naštejete nekaj prednosti glede na način študija brez bolonjskega sistema (prednosti starega načina študija)!

4. **vprišanje:** Ali je pri nas bolonjski proces enako efektiven kot v tujini?

DA NE

5. **vprišanje:** Ali je bolonjski sistem za našo malo državo dober ali slab?

DOBER SLAB

6. **vprišanje:** Ali menite, da se pri nas potrebuje toliko izobraženega bolonjskega kadra?

DA NE NE VEM MOGOČE

7. **vprišanje:** Ali ima bolonjsko izobražen kader večje možnosti za zaposlitev kot pa kader, ki je pridobil izobrazbo na drugačen način?

DA NE MOGOČE

8. **vprišanje:** Naštejete nekaj slabosti bolonjskega procesa, ki ste jih sami občutili!

9. **vprišanje:** Ali menite, da je bolonjski sistem razvrednotil študij?

DA NE

10. **vprišanje:** Ali menite, da je bolonjski sistem pri nas sploh potreben?

DA NE MOGOČE

11. **vprišanje:** Ali menite, da je pri nas kader dovolj dobro pripravljen na bolonjski proces?

DA NE

12. **vprišanje:** Ali lahko naštejete nekaj znanj, ki jih mora imeti kader za bolonjski proces?

Spodaj podpisani *Tjaž Perger* izjavljam, da sem diplomsko nalogo z naslovom **Bolonjski proces in kadri v pripravi** napisal samostojno pod mentorstvom *mag. Antona Miheliča*.

Podpis

Maribor, 2010